

9

Tys mi kormidelníkem... Obdivný, hanlivý i milostný dopis v jednom: Jan Neruda píše Karolině Světlé

(čte Richard Krajčo)

Vypravěč (Daniel Rous)

Sblížení Karoliny Světlé a Jana Nerudy trvalo necelý rok. Jejich vzájemná korespondence vrcholila v létě 1862, kdy Světlá pobývala v Podještědí. Petr Mužák, manžel Karoliny Světlé, však korespondenci odhalil a Nerudu i svou ženu donutil vztah navždy ukončit. Ještě než se tak stalo, v srpnu 1862, se Nerudovi podařilo Světlé spolu s časopisem Hlas poslat jeden z posledních dopisů...

Jan Neruda (Richard Krajčo)

Hřeším napořád a nevím, jak se mi asi povede, ale tenkrát jsem nemohl jinak, musel a musel jsem psát. Hloupý Mattuš psal Libické, že jsi churavěla, když byl u Vás (bolela mne skutečně hlava), a celého mne splášil. - Prosím nestonej, sic stůňu také. Tato neočekávaná zpráva mně až duši omrazila - prosím nestonej! - Je mně, jako bych již vjížděl v krásný, tichý, blahý přístav, tys mým kormidelníkem, nezeslábní, rád se nechám sebou vést, sebou k míru odchovat. Nebudu, ach nebudu více reptat, více bouřit, lev se proměnil v beránka při myšlence... ne, nevyřknu jí, je příliš hrozná.

Jest to sice divné, volí-li muž kormidelníka ženského, jsou však doby v lidském životě, kde člověk založí ruce a nechá loďku klidně plynout, nechť již v přístav nebo niagarským pádem dolů. Šťasten pak, komu zasvitne hvězda mračny bouřlivými, třikrát šťasten, koho se ujme. Nestonej mně! -

Co tebe znám, ženo, pochopuji katolické náboženství, pochopuji zpověď - mně je nevolno, dusno, nemohu-li ti své srdce k nohous položit, bys je soudila, zpovídati se ti, to mi potřebou, slastí, zkoumám bedlivě své svědomí, bych jediného hříchu neopominul, a věřím nevyvratně, že zamlčení toho nejnepatrnějšího vede přímo do pekla - tvé nemilosti. - Buď mi vždy laskavou soudkyní, abyss i ty milosti došla, neb i tebe tíží hříchy, jenže ty se k nim v zatvrzelé pýše neznáš. - Ale všechny ti budou odpuštěny, dovolíš-li mi jednou tvou ruku políbiti, totiž výminečně, nikoli při odchodu neb příchodu, to si beztoho vzít nedám. Víš, co si někdy myslívám? Že jsem lepší než ty! Já bych nemohl nikoho tak trápit, jako ty mne trápívalas, a kdyby to byl vrah, zloděj, loupežník - snad ti křivdím, ale někdy se mně zdálo, jako bys mne měla ještě za něco horšího, nebudu ti to vyčítat, německé přísloví praví: "Für was du dich gelten lasst, dass gilst du," [fýr was du dich gelten lést, das gilst du=za co se necháš považovat, za to budeš považován] a já jsem si hrál s pasí na padoucha. Bláhový, chtěl jsem, by lidé zlato v hlíně skryté sami poznali - a oni nevidí, ani co jim na očích leží, krátkozrací! Také jsem se z toho samého pramene dozvěděl, že si dopisuješ opět s Lidunkou, nepiš jí nic o mně, prosím! ...

Ale není ti víc třeba takových piklů - jediný pohled, a já se odstráním, neboj se, nebudu tě pronásledovati, nebudu tobě navzdory hejřiti a se opíjeti, má vášeň k tobě se vytříbila, proměnila se v lásku svatou, čistou lásku a ta kopnutí víc nesnese. Tato láska učinila

ze mne to, čím jsi ty, jsme si teď rovni. Já ti jí víc nabízetí nebudu, ale já si ji také zakázati nedám. Když jsi ji nepřijala, tedy zůstane ležet v srdci mém jako perla v lastuře a v tichých, blahých hodinách se k ní potopím a potěším se s ní. Ona je mým pokladem jediným a jedinou pýchou mou. Kdybys nebyla pro mne nic jiného udělala, než že jsi ji ve mně zbudila, zasluhovala bys za to, abych se Ti věčně klaněl. - Byl jsem jí na muže pasován a já tě naučím mne za muže považovati a mne za muže ctíti. - Kdybys se byla chtěla mně darovati, byl bych myslel, že se nebe ke mně sklonilo, ale když chci tebe mnou dařiti, pak je to také štěstí pro tebe, s kterým se každá žena nesetká. Ve mně žije duch, já mám srdce, jsem člověkem, koliks jich viděla, co kráčíš životem? -

Ach jen nedělej, jako bys kdovíjak pevně na nohou stála a nikdy podpory nepotřebovala, jen nedělej, jako by se ti nebylo nikdy po duši spřízněné zastesklo, jako bysi ty jediná necítila jako my všichni! - Vyzpytoval jsem v tvých očích leccos, o čem ty ani nevíš, a četl jsem v nich vzdor veselosti tvé tajné utrpení, tesknotu, "l'ennui du monde" [loňuí dymon=nuda na světě], však by se ti bylo také ulevilo, mluv si co mluv, kdybys se byla mohla na mých prsou vyplakati, o mé srdce opřít, kdybys mne byla mohla /se/ pozeptati, co tě kdy hnětlo, ale tys nechtěla, nu - buď si jak chceš, "stará panno"! Ano, starou pannou jsi v každém ohledu, neumíš se ani tělesně, ani duševně vzdáti. Bože, ženo, co by mohlo z tebe býti, kdybys neměla tuto falešnou, urputnou stydlivost, co by se nezrodilo v duchu tvém, kdybys jinému dopřála, by jej zúrodnil! Věř, v tomto okamžiku nemám vedlejší myšlenky a pravím ti zcela vážně, že zůstaneš při všem tvém velkém talentu přec jen jednostrannou, protože jsi výhradně ženskou a mužskému živlu na sebe působiti nedáš. - Tvé mužské povahy nerozhřejí nikoho, ty máš jen panáky nebo blouznivce, protože jsi žádného muže nikdy do své bytosti nepojala a mu nedopřála, by tě pronikl. Mámt snad tu samou chybu jako ty, nikdy na mne nepůsobila ženština, proto jsem zůstal příkrý, nezáživný, neharmonický a /z/nuděně neb s citem nepřijemným mne každý odložil. -

Snad se mi podaří lépe, až si teď duši a život upravím a podruhé na tom poli se objevím, z něhož jsem nikoli poražen, ale z pýchy ustoupil, snad vyzískám svým náhledům a zásadám teď lepší platnosti, kde mou duši prochvěl tvuj sladký dech - snad bude má láska k tobě lepší tlumočnicí mezi mnou a obecnstvem. -

Přítelkyně, sto chyb máš v očích mých, že mi nechceš nic více býti - ale zpomenuli si na tebe, jak tak horlivě něco vykládáš, jak zajiskříš při tom tvýma bystrýma očma, jak je dokořán otevřeš, pronesu-li nějaký paradoxon, an jak se jima usměješ a se mnou se řádně vyvadíš, tu bych tě posprostu řečeno snědl. Nemysli si, že vidím vždy v tobě bohyni, ty se mně někdy zdáš patnáctiletou holčinou a já si přicházím tak starý a zkušený proti tobě - tys přec jen, jak se říká, unendlich "liebenswert" [unendlich líbensvirdich=nekonečně laskavá]!

Z dopisu sestře, do kterého Karolina Světlá přepsala Nerudův dopis, 28. srpna 1862, psáno na Světlé

Bouřky. Příběh Karoliny Světlé a Jana Nerudy. Korespondence Karoliny Světlé z roku 1862. Paseka, 2007. S. 50-53.